

este faptul că trecerea de la o slujbă la alta nu era oprită și imposibilă. Izvoarele relevă de mai multe ori trecerea țăranilor de la slujba birnică la cea militară¹, specificând că în loc de dare și servituți țăranul va sluji « cu arme și cal »². La sfârșitul secolului al XV-lea, situația tulbură din răsăritul Europei impunea o concentrare a tuturor forțelor și sporirea cadrelor militare. La începutul secolului al XVI-lea, slujba militară a fost reglementată : s-a făcut recensământul moșiilor zemlenilor și s-au fixat îndatoririle lor³.

Necesitatea de a se spori forțele militare a făcut conducerea să îndemne numeroși țărani să treacă de la slujba birnică la cea militară. Astfel, țăranii treceau în altă categorie socială, ca și cum se ridicau cu o treaptă mai sus, cu timpul trecând în rîndurile boierilor. În același timp, izvoarele mai relevă și alte situații: treceri de boieri în rîndurile țăranilor, trecerea de la slujba militară la cea birnică, întrucît unii boieri nu mai erau în stare să acopere cheltuielile legate de slujba militară⁴.

În afară de slujba militară, *zemlenii* mai erau datori să lucreze la refacerea cetăților, la întreținerea drumurilor și a podurilor, să asigure mijloace de transport și hrană pentru dregătorii cneazului⁵.

Trecerea de la slujba birnică la cea militară nu era legată de mari dificultăți. Istoricul A. I. Lappo, care s-a ocupat de aproape de această problemă, citează, printre altele, și cazul familiei Poliuhovici, care în 1526 a cerut să treacă de la slujba birnică la cea militară, iar în 1550 membrii ei purtau deja denumirea de *zemleni*⁶.

Date deosebit de prețioase culegem și din materialele privitoare la ținuturile rusești care au intrat în componența statului lituanian, mai ales în ținutul Kievului. În secolele XIV—XV, în ținutul Kievului a existat de asemenea o categorie socială denumită *zemleni*⁷. Situația acestei categorii se asemăna în mare parte cu situația *zemlenilor* din Lituania. Și acolo se dădea pămînt pentru prestarea slujbei militare. Persoanele care se angajau să presteze slujba militară în schimbul pămîntului primit se numeau *zemleni*. Ele păstrau pămîntul atîta timp cît prestau slujba și nu aveau dreptul să-l înstrăineze⁸. La începutul secolului al XVI-lea, în rîndurile *zemlenilor* ruși pătrund concepțiile polonezilor în ceea ce privește situația privilegiată a stăpînilor de pămînt⁹. Ei se îndeletniceau cu agricultura numai pentru nevoile lor proprii. Vindeau produsele rezultate din practicarea stupăritului, vînătorii și pescuitului¹⁰. La început ei formau de fapt drujina cneazului și, căpătînd danii de pămînt, se stabileau la țară și se transformau în boieri de țară. Spre sfârșitul secolului al XV-lea, categoria *zemlenilor* s-a constituit definitiv. Ceea ce caracterizează situația *zemlenilor* din ținuturile rusești este faptul că, renunțînd la slujba militară și la pămîntul primit, ei puteau trece neîmpiedicați în rîndurile unei alte categorii sociale: a boierilor, a tîrgoveților, a caza-

¹ A. I. Lappo, *op. cit.*, p. 178.

² *Ibidem*, p. 179.

³ *Ibidem*, p. 194—195.

⁴ *Ibidem*, p. 188.

⁵ *Ibidem*, p. 210.

⁶ *Ibidem*, p. 180.

⁷ V. Antonovici, *Киев, его судьба и значение с XIV по XVI столетие*, în *Монографии по истории Западной и Юго-Западной России*, vol. I, Kiev, 1885, p. 248.

⁸ *Ibidem*, p. 256.

⁹ *Ibidem*, p. 255.

¹⁰ *Ibidem*, p. 250.